

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

На шляху до ЄС: іспанський рецепт для України

Знайти консенсус з найважливіших питань в українському суспільстві через широкі публічні обговорення між політиками, бізнесменами, профспілками та незалежними експертами – такою була порада іспанських експертів, озвучена на експертному обговоренні “На шляху до Європи: досвід Іспанії”. Іспанія готова ділитися нелегким досвідом демократизації на шляху до ЄС і допомогти Україні подолати основні проблеми. Захід відбувся в рамках спільної ініціативи Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД, Київ) і Центром досліджень міжнародних відносин і розвитку (CIDOB, Барселона). Основне завдання ініціативи – поширення досвіду демократизації Іспанії в Україні та формування активних відносин між урядами, бізнесом і неурядовим сектором обох країн

Незважаючи на історичні відмінності між країнами та особливості євроінтеграції Іспанії, експерти погодилися, що Україна нині стоїть перед схожими викликами та проблемами, які переживала свого часу Іспанія після повалення диктатури Франко.

На думку іспанських експертів, Україна має кращу економічну та соціальну ситуацію, аніж Іспанія на початку свого шляху до ЄС. У ті часи Іспанія мала безробіття на рівні 20–25%. У країні панував відчай. Понад два мільйони іспанців емігрували за кордон у пошуках роботи. Рівень ВВП стрімко знижувався. Однак саме в той момент громадяни та політична еліта згуртувалися задля визначення майбутнього країни.

У 80-х роках Іспанія стояла перед вибором майбутнього шляху розвитку та інтеграції. Першою можливістю було повернення до співпраці з латиноамериканськими країнами, з якими Іспанія пов'язувало спільне минуле. Проте ці країни демонстрували високий рівень інфляції та економічного занепаду. Другою була інтеграція з Європейським Співтовариством. Вибір було зроблено на користь ЄС, яке імпонувало іспанцям своїм економічним розвитком, демократичними принципами, а також новими можливостями.

Однак, як і у випадку України, приєднання до ЄС іспанці розглядали невідривно від членства в НАТО. Настрої населення щодо НАТО були негативними, оскільки організація асоціювалася зі Сполученими Штатами, які підтримували диктатуру Франко. Лише поступки країн – членів НАТО щодо особливих

умов членства Іспанії дали змогу переконати населення країни у потребі приєднання.

Як Іспанії вдалося подолати кризу та зайняти гідне місце в ЄС?

Шлях Іспанії до демократії та членства в ЄС схожий на український. На відміну від країн-кандидатів з Центрально-Східної Європи, країна не мала ані чітких критеріїв від ЄС, ані передвступної допомоги. Політична еліта країни сприйняла перехід до демократичного урядування та запровадження принципів ринкової економіки як завдання внутрішньої політики. Найважливіший урок демократизації, який засвоїли іспанці, звучав так: якщо ти цього не зробиш для своєї країни, за тебе це не зробить ніхто.

До консенсусу нація йшла через дебати та публічні обговорення між основними гравцями країни. Було досягнуто домовленість з трьох найважливіших питань: принципів функціонування політичної системи, моделі розвитку економіки та зовнішньої політики. Рішення з найбільш спірних питань, наприклад, ролі провінцій і мовної політики, було вирішено винести за рамки першочергових обговорень.

Для виведення цих питань за межі дебатів лише політичної еліти та задля пошуку загальнонаціонального консенсусу до дискусій залучили інші зацікавлені сторони. За один стіл сіли політики з усіх партій, працівники колишньої адміністрації Франко, підприємці, профспілки та

неурядові організації. Список учасників формувалася через відбір 25 осіб – найвідоміших іспанських діячів того часу з різних галузей. Саме вони і сформували платформу для подальших публічних дебатів.

Після ухвалення Конституції наступним суттєвим документом був закон про адміністративну реформу. Він закріпив три рівні адміністрації: центральний, регіональний і місцевий, причому між цими рівнями не було ієрархії. Кожному рівню було відведено свою компетенцію. Було сформовано перелік функцій, які належать суто до компетенції держави, такі як грошова політика, національна безпека та інші. Водночас децентралізація сприяла ефективній регіональній політиці, яка відповідала потребам певних регіонів. Паралельно відбувалися економічні реформи. На відміну від України середній клас в Іспанії існував і за часів диктатури. Саме це стало основою модернізації економіки країни.

Після низки реформ, поліпшення економічної ситуації та досягнення національного консенсусу в питанні членства в НАТО Іспанія обрала курс на ЄС. Для тогочасного іспанця інтеграція в ЄС означала потужний економічний розвиток, співпрацю з іншими країнами, мир і безпеку, укорінення принципів демократії. Пройшовши шлях від диктатури до демократії, від економічного занепаду до процвітання, Іспанія нині посідає восьме місце у світі за зростанням економічних показників.

Головування Іспанії в ЄС 2012 року: можливості для України

У Договорі про Співтовариство зазначено, що головування в ЄС, яке часто називають президентством, здійснює послідовно кожна держава-член упродовж шести місяців згідно із системою ротації, яку визначила Рада ЄС. Основні завдання президентства – організація роботи Ради, а з іншого боку – успішне вирішення поточних питань політики, економіки та безпеки. Всередині країни за

головування відповідає уряд на центральному рівні, який може також впливати на розвиток політик ЄС відповідно до національних інтересів.

Головування Іспанії в ЄС почнеться у січні 2010 року. Уряд країни починає формулювати пріоритети вже сьогодні. Буде проведено консультації з урядами Чехії та Швеції, які головуватимуть до Іспанії, і Бельгією та Угорщиною, які переберуть головування. Країни, які перебувають поза ЄС, але прагнуть зближення, повинні працювати з державами-членами, що головують. Консультації до початку головування та проведення заходів під час нього – додатковий шлях просування країни, яка прагне зближення з ЄС.

Якими можуть бути пріоритети Іспанії?

Внутрішня політика. Міграційна політика може бути одним з пріоритетів головування Іспанії. Країна відома жорсткою візовою політикою, але водночас провадить одну з найсприятливіших в ЄС соціальну політику стосовно легальних працівників і мігрантів.

На період головування Іспанії припаде початок обговорення нової **фінансової перспективи ЄС на 2014–2020 роки**. Через економічну кризу, яка, найімовірніше, не закінчиться до 2010 року, перед Іспанією постане важке завдання. Вона модеруватиме дебати про збереження курсу на найбільш конкурентоспроможну економіку світу та водночас про підтримку національних економік для виходу з кризи.

На думку іспанських експертів, третім країнам не слід розраховувати на суттєве збільшення частини бюджету ЄС на програми **зовнішньої фінансової та технічної допомоги**. Це потенційний ризик для України. За даними експертів, країна потребуватиме близько 10 мільярдів доларів США для „європеїзації” лише у 8 сферах (енергетика, транспорт тощо) впродовж 10 років для виконання суттєвих зобов’язань у рамках Угоди про асоціацію з ЄС. Це означає, що Україна має точно оцінити свої потреби та якомога швидше почати лобювати свої інтереси в ЄС. Іспанія зацікавлена в забезпеченні належного фінансування для країн Середземномор’я. Однак за підтримки Чехії, Швеції, Польщі та Великої Британії Іспанія може піти на поступки східним сусідам ЄС, серед яких і Україна.

Енергетична політика залишатиметься серед пріоритетів головування. Іспанія – приклад країни, яка не залежить від

енергоносії з Росії та має добре диверсифіковану систему постачання енергії з країн Північної Африки. Саме Іспанія може запропонувати нову ефективну політику диверсифікації постачання енергоносії.

Забезпечення стабільності **банківської системи ЄС** – питання, яке потребує посиленої уваги ЄС в умовах світової кризи. Очікується, що Іспанія продовжить обговорення цього питання в ЄС.

Останнім, однак не менш важливим, пріоритетом може бути посилення **Європейської політики безпеки та оборони**. Український уряд, який висловив бажання посилити співпрацю з ЄС у рамках цієї політики після серпневих подій у Грузії, може долучитися до загальноєвропейського обговорення під час іспанського головування.

Зовнішня політика. За словами іспанських експертів, Іспанія не виступає проти політики **розширення ЄС**. Однак за її головування очікуються лише незначні кроки щодо балканських країн. Маючи гіркий досвід з Румунією та Болгарією, які великою мірою не виконують передвступні зобов’язання та не здійснюють реформи, більшість держав – членів ЄС, як і Іспанія, можуть підтримати подальше розширення лише після належної підготовки країни-кандидата.

Зважаючи на історичний інтерес, Іспанія підтримуватиме реалізацію проекту **“Союз для Середземномор’я”**, запровадженого під час французького головування у другій половині 2008 року.

Що може очікувати Україна від головування Іспанії в ЄС?

Зважаючи на початок процесу формування пріоритетів іспанського головування, Україна має час підготувати власні пропозиції. Однак першою порадою іспанських експертів було зосередитися на тому, що Україна може дати ЄС.

Україну закликали будувати співпрацю з Іспанією на трьох принципах:

- “залучення” – провадити спільні експертні дискусії, налагоджувати активніші зв’язки не тільки на урядовому рівні, а й серед журналістів, неурядових організацій;
- “вивчення” і позитивного, і негативного досвіду Іспанії щодо процесу демократизації та інтеграції в ЄС. Іспанські колеги висловили бажання поділитися з українцями досвідом створення демократичної конституції, провадження регіональної політики, проведення адміністративної реформи;

- “розуміння та співпереживання” – намагатися зрозуміти і довгострокові плани ЄС та Іспанії, і побоювання.

Цьогорічне експертне обговорення не тільки сприяло поширенню досвіду Іспанії у становленні демократії, а й дало нові ідеї для майбутньої двосторонньої співпраці. Наступного місяця МЦПД разом з Фондацією CIDOB запропонують програму співпраці між Україною та Іспанією, до реалізації якої зможуть долучитися зацікавлені урядові та неурядові організації обох країн. ■

Захід є другим обговоренням у рамках ініціативи МЦПД і CIDOB зі зміцнення українсько-іспанських відносин. Перший захід “Іспанія–Україна: перспективи партнерства” відбувся у грудні 2007 року в Барселоні, під час якого експерти обговорили стан українсько-іспанських відносин і розробили напрями для подальшого співробітництва.

Одне із завдань ініціативи – налагодження співпраці між українськими й іспанськими установами та експертами. МЦПД і CIDOB активно запрошують усіх учасників заходу та інших зацікавлених осіб долучитися до вивчення іспанського досвіду та відкрити нові можливості для співпраці з тими представниками уряду, ЗМІ та аналітичними центрами, які в грудні 2008 року завітали до Києва. Серед них: директор Фонду CIDOB (Барселона) Жорді Вакер, заступник директора Фонду CIDOB Кармен Клаудін, координатор міграційної програми Фонду CIDOB Джемма Пінйоля; керівник мадридського офісу Європейської ради із закордонних справ Хосе Ігнасіо Торребланка; керівник програми Школи державного управління уряду Каталонії Йоакім Фернандез; журналіст періодичного видання “El Periódico” Роза Масагує; журналіст періодичного видання “La Vanguardia” Фелікс Флорес; політичний радник офісу Прем’єр-міністра Іспанії Хуан Гаррігес; професор Барселонського університету Роза Нонель.

Окрема подяка Надзвичайному і Повноважному Послу Іспанії в Україні Луїсу Хав’єр Хіль Каталіні за вагомий внесок у розбудову українсько-іспанських відносин та активну експертну участь у заході, Надзвичайному і Повноважному Послу України в Королівстві Іспанія та Князівстві Андорра Анатолію Щербі за підтримку спільної ініціативи.

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до координатора МЦПД Дани Дєпо за телефоном (044) 484-44-10 чи електронною поштою dana.depo@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу marketing@icps.kiev.ua, тел. (044) 484-4410, факс (044) 484-4402. Архів **вісника центру** зберігається за адресою <http://icps.com.ua/publications/nl.html>. Редактор **вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua), тел. (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.